

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง “การศึกษาจริยธรรมของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยราชภัฏ นครศรีธรรมราช ปีการศึกษา 2553” ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยเรียงลำดับสาระสำคัญ ดังนี้

1. ความหมายของจริยธรรม
2. ทฤษฎีมงคล 38 ประการ
3. องค์ประกอบที่มีผลต่อการพัฒนาจริยธรรม
4. การศึกษาจริยธรรมในสังคมไทย
5. กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2552
6. ทฤษฎีเพื่อพัฒนาจริยธรรม
7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาจริยธรรม

1. ความหมายของจริยธรรม

สภาพแวดล้อมต่าง ๆ ของโลกในปัจจุบันเปลี่ยนแปลงไปเป็นอันมากไม่ว่าจะเป็นด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยี ซึ่งมีผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ของคนในสังคมเป็นอย่างมาก ประกอบกับการพัฒนาประเทศของประเทศไทย เป็นการพัฒนาด้านเศรษฐกิจเป็นอันดับแรกทำให้เกิดการละเลยการพัฒนาด้านสังคมจึงทำให้เกิดปัญหาทางสังคมตามมามากมาย ทำให้ชนบทรอบนิคมประเพณี ตลอดจนวัฒนธรรมต่าง ๆ ที่เคยยึดถือและปฏิบัติกันมาแต่เก่าก่อนเปลี่ยนแปลงไป มีการยอมรับวัฒนธรรมของต่างชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากตะวันตกมากขึ้น ทำให้พฤติกรรมทางจริยธรรมของบุคคลเปลี่ยนแปลงไปเป็นสากลมากขึ้น ก่อให้เกิดความสับสนจนบางครั้งไม่แน่ใจว่าอะไรคือความถูกต้อง อะไรคือความไม่ถูกต้อง มีการประพฤติปฏิบัติในทางที่ไร้ศีลธรรมและจริยธรรมมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการประพฤติปฏิบัติในการดำรงชีวิตของคนในภาพรวมในสังคม หรือการประพฤติปฏิบัติในการทำงานในกิจกรรมต่าง ๆ ก็ตามเป็นผลทำให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมากมาย ซึ่งในหลาย ๆ กรณีอาจเรียกได้ว่า “เห็นกงจักรเป็นดอกบัว” เลยทีเดียว

คำว่า “จริยธรรม” มาจากคำสองคำ คือ “จริย” และ “ธรรม” (พจนานุกรมฉบับราช

บัณฑิตสถาน พ.ศ.2525, 2538 : 216) จริย แปลว่า ความประพฤติ การดำเนินชีวิต การครองชีวิต หรือความเป็นอยู่ ธรรม แปลว่า สิ่ง หลัก การชำระไว้ เมื่อรวมกันแล้ว จริยธรรม หมายถึง สิ่งที่ควรประพฤติ หลักที่ควรประพฤติหรือธรรมที่ควรประพฤติ

นักการศาสนา นักการศึกษา นักจิตวิทยา และผู้ทรงคุณวุฒิ ได้ให้ความหมายของ จริยธรรมไว้แตกต่างกันตามทรรศนะของตน ดังนี้

พระราชชัชวาล (พุทธทาส อินทปัญโญ) กล่าวว่า จริยธรรม แปลว่า สิ่งที่ดีประพฤติ จะต้องปฏิบัติ ส่วนศีลธรรมนั้นหมายถึงสิ่งที่กำลังประพฤติอยู่

พระธรรมญาณมุนี (2532 : 103) ได้วิเคราะห์ความหมายของจริยธรรมไว้ว่า “จริยธรรม หมายถึงพฤติกรรมที่เป็นรูปแบบการประพฤติตน การดำเนินตน ที่มีความเหมาะสมแก่ภาวะฐานะ กาลเทศะ และเหตุการณ์ปัจจุบัน จริยธรรมเป็นที่มาแห่งคุณภาพของคน และเป็นผลที่พึงปรารถนาของการศึกษาและหน้าที่การงานทั้งหลาย”

พระธรรมปิฎก (2536 : 132) ได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับจริยธรรมไว้ว่า “จริยธรรมมีการปฏิบัติสองด้านไปพร้อมกันคือ จริยธรรมเชิงบวก และจริยธรรมเชิงลบ ตัวอย่างของจริยธรรมเชิงบวกได้แก่ ความมีระเบียบวินัย ความขยันหมั่นเพียร ความรับผิดชอบ เป็นต้น อันเป็นสิ่งที่ต้องส่งเสริมให้เกิดขึ้นควบคู่ไปกับการปรับแก้จริยธรรมเชิงลบ ซึ่งได้แก่ ค่านิยมบริโภคนิยม ขอบหุรหุราฟุ่มเฟือย ชอบอวดโก้ฐานะ ชอบเอาดีเอาเด่นคนเดียว ทำงานเป็นทีมไม่ได้ ตลอดจนมีการฆ่าฟันกันตายมาก มีความขาดแคลนเร้นแค้น เป็นปัญหาเศรษฐกิจสัมพันธ์ เหล่านี้เป็นเรื่องที่จะต้องเลิก ละ กำจัดให้หมดไป”

สำหรับดวงเดือน พันธุมนาวิน (2544 : 115) กล่าวถึงจริยธรรมว่า “มีความหมายกว้างอาจรวมถึงศีลธรรม ศาสนา กฎหมาย และค่านิยมของแต่ละหมู่ ในแง่ของพฤติกรรมศาสตร์ จริยธรรม หมายถึงลักษณะทางจิตใจและสภาพแวดล้อม ซึ่งทำให้นบุคคลทำความดีละเว้นความชั่วสังคมนั้นจะอยู่อย่างสงบสุขได้ ถ้าบุคคลทุกคนมีพฤติกรรมรักษาศีล เว้นความชั่ว” สังคมนั้นจะอยู่อย่างสงบสุขได้ ถ้าบุคคลทุกคนมีพฤติกรรมรักษาศีล เว้นความชั่ว

สมคิด บางโม (2549 : 12) ให้ความหมายว่า จริยธรรม หมายถึงหลักหรือข้อควรประพฤติปฏิบัติที่ถูกต้องดีงามตามหลักคุณธรรม ตลอดจนการมีปัญญาไตร่ตรองด้วยเหตุผลว่าอะไรดีควรประพฤติ อะไรไม่ดีไม่ควรประพฤติ

พรนพ พุกกะพันธุ์ (2545 : 6) สรุปว่า จริยธรรม หมายถึง สิ่งที่ควรประพฤติ และประพฤติเหมาะสมในสิ่งที่ถูกต้องซึ่งสังคมยอมรับ เพื่อการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุขร่วมกัน

Post ,Lawrence ,and Weber ให้ความหมายว่า จริยธรรม หมายถึง แบบแผนของการกระทำที่ถูกต้อง จริยธรรมเป็นเครื่องนำทางไปสู่หลักของความประพฤติที่ถูกต้องหลักศีลธรรม

จากความหมายที่กล่าวมาแล้วข้างต้น พอจะสรุปได้ว่า จริยธรรม หมายถึง ระเบียบกฎเกณฑ์ที่สังคมกำหนดไว้เป็นแนวทางที่จะตัดสินว่าพฤติกรรมอะไรเป็นพฤติกรรมที่ดี ที่ถูกต้อง และควรปฏิบัติ และพฤติกรรมใดเป็นสิ่งที่ไม่ดี ไม่ถูกต้อง ไม่ควรปฏิบัติ ตามหลักศาสนาหรือหลักศีลธรรมของบุคคลในสังคม ทั้งทางกาย วาจา และใจ เพื่อประโยชน์ต่อตนเอง ผู้อื่น และสังคม

2. ทฤษฎีมงคล 38 ประการ

มงคลหมู่ที่ 1 ฝึกตนให้เป็นคนดี ประกอบด้วย

มงคลที่ 1 ไม่คบคนพาล

มงคลที่ 2 คบบัณฑิต

มงคลที่ 3 บูชานุคคลที่ควรบูชา

มงคลหมู่ที่ 2 เตรียมความพร้อมในการฝึกตน ประกอบด้วย

มงคลที่ 4 อยู่ในถิ่นที่เหมาะสม

มงคลที่ 5 มีบุญวาสนามาก่อน

มงคลที่ 6 ตั้งตนไว้ชอบ

มงคลหมู่ที่ 3 ฝึกตนให้เป็นคนมีประโยชน์ ประกอบด้วย

มงคลที่ 7 ความเป็นพหูสูต

มงคลที่ 8 มีศิลปะ

มงคลที่ 9 มีวินัย

มงคลที่ 10 มีวาจาสุภาพ

มงคลหมู่ที่ 4 บำเพ็ญประโยชน์ต่อครอบครัว ประกอบด้วย

มงคลที่ 11 บำรุงบิดามารดา

มงคลที่ 12 สงเคราะห์บุตร

มงคลที่ 13 สงเคราะห์ภรรยา (สามี)

มงคลที่ 14 การงานไม่อาชุล

มงคลหมู่ที่ 5 บำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคม ประกอบด้วย

มงคลที่ 15 บำเพ็ญทาน

มงคลที่ 16 ประพฤติธรรม

มงคลที่ 17 สงเคราะห์ญาติ

มงคลที่ 18 ทำงานไม่มีโทษ

มงคลหมู่ที่ 6 เตรียมใจไว้ให้พร้อม ประกอบด้วย

มงคลที่ 19 งดเว้นบาป

มงคลที่ 20 ส้ารวมจากการดื่มน้ำเมา

มงคลที่ 21 ไม่ประมาทในธรรม

มงคลหมู่ที่ 7 การแสวงหาธรรมขั้นต้น ประกอบด้วย

มงคลที่ 22 มีความเคารพ

มงคลที่ 23 มีความถ่อมตน

มงคลที่ 24 มีความสันโดษ

มงคลที่ 25 มีความกตัญญู

มงคลที่ 26 พึ่งธรรมตามกาล

มงคลหมู่ที่ 8 การแสวงหาธรรมขั้นสูง ประกอบด้วย

มงคลที่ 27 ความอดทน

มงคลที่ 28 เป็นคนว่าง่าย

มงคลที่ 29 เห็นสมณะ

มงคลที่ 30 สนทนาธรรมตามกาล

มงคลหมู่ที่ 9 การปฏิบัติธรรมเพื่อกำจัดกิเลส

มงคลที่ 31 บำเพ็ญตบะ

มงคลที่ 32 ประพฤติพรหมจรรย์

มงคลที่ 33 เห็นอริยสัจ

มงคลที่ 34 ทำนิพพานให้แจ้ง

มงคลหมู่ที่ 10 ผลการปฏิบัติธรรมจนจิตหมดกิเลส

มงคลที่ 35 จิตไม่หวั่นไหวในโลกธรรม

มงคลที่ 36 จิตไม่โศก

มงคลที่ 39 จิตปราศจากธุลี

มงคลที่ 40 จิตเกษม

3. องค์ประกอบที่มีผลต่อการพัฒนาจริยธรรม

การศึกษาเกี่ยวกับจริยธรรมของนักศึกษา ขึ้นอยู่กับการพัฒนาความเป็นประชาธิปไตยในบ้านและโรงเรียน มีส่วนเกี่ยวข้องกับการสร้างจริยธรรมแก่นักเรียนมาก และเมื่อนักเรียนมีจริยธรรมในขั้นสูงก็จะกลายเป็นคนที่มีลักษณะความเป็นประชาธิปไตยสูงด้วย นั่นคือรู้จักสิทธิและหน้าที่ของตนเองและของผู้อื่น เห็นแก่ส่วนรวมมากกว่าส่วนตัวหรือเห็นแก่พวกพ้อง มีวินัยในตนเอง โดยสามารถควบคุมตนเองได้ รู้จักอดได้ รอได้อย่างถูกกาลเทศะ รักความยุติธรรมและความเสมอภาค (ดวงเดือน พันธุมนาวิน, 2538 : 93)

สุพล วังสินธ์ (2534 : 79 – 82) ได้ศึกษาถึงองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาจริยธรรมจากการศึกษาช่วยในการอธิบายได้ว่า การที่บุคคลมีคุณสมบัติทางจริยธรรมแตกต่างกันนั้นมีความเกี่ยวเนื่องมาจากปัจจัยใดบ้าง และจะเป็นแนวทางในการพัฒนาจริยธรรมให้สูงขึ้น โดยการพัฒนาองค์ประกอบต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์กับจริยธรรมนั้น ๆ สำหรับองค์ประกอบต่าง ๆ ที่ใช้ในการศึกษาหาความสัมพันธ์กับจริยธรรม จำแนกเป็น 3 ประเภท ดังนี้

1. องค์ประกอบทางกายภาพ ได้แก่ การศึกษา อายุ และเพศของผู้ถูกวัด สมบูรณ์ ศาลยาชีวิต และคณะ อ้างถึงใน สุพล วังสินธ์ (2534 : 81) ได้ศึกษาถึงลักษณะการให้เหตุผลเชิงจริยธรรม ผลปรากฏว่ามีความแตกต่างกันตามระดับอายุและการศึกษา

2. องค์ประกอบทางบุคลิกภาพ ได้แก่

2.1 ลักษณะที่มุ่งอนาคต หมายถึง ความปรารถนาที่จะทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดให้สำเร็จ ลุด่วงไปด้วยดี แม้จะเผชิญกับอุปสรรคต่าง ๆ ก็ไม่ย่อท้อ มีความกระตือรือร้นที่จะฝ่าฟันอุปสรรคทั้งหมด โดยมุ่งที่จะให้เกิดผลสำเร็จที่ดั่งใจตามความปรารถนาในอนาคตเป็นหลัก ขอมรับความลำบากในปัจจุบันเพื่ออนาคตที่ดี ดวงเดือน พันธุมนาวัน และเพ็ญแข ประจันปัจฉิม อ้างถึงในสุพล วังสินธ์ (2534 : 81) ได้วิจัยพบว่า บุคลิกภาพลักษณะมุ่งอนาคตและสภาพแวดล้อม การอบรมเลี้ยงดูกับฐานะทางเศรษฐกิจมีความสัมพันธ์กับการให้เหตุผลเชิงจริยธรรม

2.2 เจตคติต่อกฎหมาย ความเป็นระเบียบ และศีล 5 หมายถึง ความคิดเห็น ความรู้สึก ของบุคคลที่มีต่อกฎหมาย ความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง และศีล 5 ฉากช่วยโต อ้างถึงใน สุพล วังสินธ์ (2534 : 81) ได้วิจัยพบว่าเด็กมีความใกล้ชิดกับศาสนา จะมีความสัมพันธ์กับเจตคติเชิงจริยธรรม

3. องค์ประกอบทางสภาพแวดล้อม ได้แก่ ฐานะทางครอบครัว ผู้เลี้ยงดู และวิธีการอบรมเลี้ยงดู การใช้สื่อมวลชน สภาพแวดล้อมที่โรงเรียน และอิทธิพลของตัวแบบ บัญชร แก้วส่อง และทิพวรรณ กิตติบุลย์ อ้างถึงใน สุพล วังสินธ์ (2534 : 81) ได้ทำการวิจัยพบว่า การพัฒนาการทางจริยธรรมของเด็กวัยรุ่น มีความแตกต่างกันในด้านการอบรมเลี้ยงดูและระดับอายุ และยังพบว่า เด็กที่มีมารดาได้รับการศึกษาในระดับสูง มีการทำงานหารายได้ มีการอบรมเลี้ยงดูแบบรักมากและมีการอบรมเลี้ยงดูแบบให้เหตุผลมาก จะมีเหตุผลเชิงจริยธรรมสูงกว่าเด็กที่มีลักษณะตรงกันข้าม

ลักษณะของการอบรมเลี้ยงดูแบ่งออกได้เป็น 4 แบบ คือ การอบรมเลี้ยงดูแบ่งออกได้เป็น 4 แบบ คือการอบรมเลี้ยงดูแบบให้ความรัก และความอบอุ่นใกล้ชิด แบบประชาธิปไตยแบบเข้มงวด หรือควบคุม และแบบปล่อยปละละเลย การอบรมแต่ละแบบ เป็นองค์ประกอบที่สะท้อนการปลูกฝังบุคลิกภาพในวัยเด็กของบุคคลต่าง ๆ การอบรมแบบประชาธิปไตย ไม่บังคับ

เข้มงวด ไม่ปล่อยปละละเลย และไม่ตามใจจนเหลือล้นลักษณะเช่นนี้จะมีความสัมพันธ์กับจริยธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการใช้ปัญญาในการแก้ปัญหา

ดวงเดือน พันธุมนาวิน (2524 : 4-5) ได้สรุปองค์ประกอบของจริยธรรมไว้ 2 ด้าน คือ

1. เนื้อหาของจริยธรรม เป็นสิ่งที่สังคมอบรมคนในสังคมให้ประพฤติปฏิบัติในรูปของความรู้เชิงจริยธรรม เน้นเนื้อหาความรู้ทางศาสนา กฎหมาย หรือระเบียบประเพณี ค่านิยม หรือทัศนคติ โดยเนื้อหาจริยธรรมในแต่ละสังคมย่อมแตกต่างกัน ทั้งนี้เพราะระเบียบ ประเพณี ค่านิยมของสังคมต่างกัน

2. โครงสร้างของจริยธรรม เป็นการสร้างหลักทางจริยธรรม โดยแสดงถึงความเจริญหรือพัฒนาการทางจริยธรรมตั้งแต่ขั้นต่ำสุดจนถึงขั้นสูงสุด ลักษณะของโครงสร้างทางจริยธรรม ได้แก่ การให้เหตุผลทางจริยธรรม บุคคลจะมีเหตุผลทางจริยธรรมในระดับใด ไม่ใช่ขึ้นกับการอบรมสั่งสอนทางด้านเนื้อหาของจริยธรรม แต่ขึ้นอยู่กับระดับสติปัญญา วุฒิทางอารมณ์ และประสบการณ์ที่เหมาะสมในสังคม การมีเหตุผลเชิงจริยธรรมจึงมีลักษณะเป็นสากล และสามารถเปรียบเทียบการมีจริยธรรมของคนในสังคมเดียวกันหรือต่างสังคม ได้มากกว่าการเปรียบเทียบทางด้านเนื้อหา

สรุปได้ว่า องค์ประกอบที่มีผลต่อการพัฒนาจริยธรรมดังกล่าว จะช่วยในการอธิบายได้ว่า การที่บุคคลมีคุณสมบัติทางจริยธรรมแตกต่างกันนั้น มีความเกี่ยวเนื่องมาจากปัจจัยใดบ้าง และเป็นประโยชน์ในการสร้างเสริมจริยธรรม โดยเฉพาะครูผู้สอนในการใช้เป็นแนวทางป้องกันและแก้ไขพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ให้มีการพัฒนาที่ถูกต้องถูกทางยิ่งขึ้นไป

4. การศึกษาจริยธรรมในสังคมไทย

การให้ความสำคัญกับจริยธรรมของไทย มีความเด่นชัดมากในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 การพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศตลอด 7 แผน ที่ผ่านมาได้ประสบความสำเร็จ ทำให้เศรษฐกิจขยายตัวได้เป็นอย่างดี แต่การขยายตัวที่ต่อเนื่องและในอัตราที่ค่อนข้างสูง ในช่วงปลายแผน 7 ซึ่งเกิดจากการขยายการลงทุนของภาคเอกชน และการเพิ่มสูงขึ้นของการบริโภคทำให้เกิดวิกฤติการณ์ค่าเงินบาทการขาดดุลบัญชีเดินสะพัด ทำให้สถาบันการเงินและธุรกิจต่าง ๆ ต้องปิดกิจการลงและเกิดการว่างงานเพิ่มมากขึ้น ความเสียหายทางด้านเศรษฐกิจเหล่านี้คงจะดำเนินต่อไปถ้าหากไม่ได้รับการแก้ไขจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

อย่างไรก็ตาม ตลอด 7 แผนที่ผ่านมาก็ก่อให้เกิดผลเสียแก่สังคมและสิ่งแวดล้อม โดยทางด้านสังคมมีความสับสนและเป็นสังคมวัตถุนิยมมากขึ้น ก่อให้เกิดปัญหาความย่อหย่อนทางด้านคุณธรรมจริยธรรม ขาดระเบียบวินัย ไม่เคร่งครัดในการปฏิบัติตามกฎหมาย การเอาใจเอาเปรียบกัน ส่งผลให้ภาวะการเจ็บป่วยของคนไทยเปลี่ยนแปลงจากโรคติดเชื้อตามธรรมชาติมา

เป็นโรคสมัยใหม่ ได้แก่ อุบัติเหตุ โรคมะเร็ง โรคหัวใจ และโรคเอดส์ เป็นต้น ซึ่งโรคเหล่านี้เกิดจากสภาพบีบคั้นทางจิต ปัญหามลภาวะ การทำลายสิ่งแวดล้อมและอื่น ๆ ทำให้การพัฒนาในแผน 8 จึงเน้นที่ “คน” เป็นศูนย์กลาง ให้ทุกคนในสังคมได้รับการพัฒนาให้เต็มตามศักยภาพ จึงให้คนเป็นผู้ชี้หน้า มีส่วนร่วมและมีจุดมุ่งหมายของการพัฒนาเพื่อให้คนมีจิตสำนึกและรับผิดชอบต่อสังคม สิ่งแวดล้อม และรักความเป็นไทย (สำนักนายกกฯ แนวคิดของแผนฯ 8)

ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545 – 2549) ได้ัญญัติพระราชดำริสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมาเป็นปรัชญานำทางในการพัฒนาประเทศคือ “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” เป็นหลักยึดเพื่อให้การพัฒนาขยายทางสายกลาง ที่จะนำไปสู่สังคมที่มีคุณภาพทั้งทางเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง สามารถพึ่งตนเองได้ รู้เท่าทันโลก สร้างสังคมคุณภาพ เพื่อสร้างคนดี คนเก่ง พร้อมด้วยคุณภาพ จริยธรรม มีวินัย มีความรับผิดชอบ มีจิตสำนึกสาธารณะสามารถพึ่งตนเองได้ จุดเน้นเหล่านี้จึงเป็นสิ่งสำคัญของการพัฒนาตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9

คนไทยกว่าร้อยละ 95 ของพลเมืองทั้งประเทศ เป็นพุทธศาสนิกชนที่นับถือพระพุทธศาสนาสืบเนื่องมาเป็นเวลานาน ซึ่งมีความรู้สึกนึกคิดและพฤติกรรมของคนไทยเป็นไปตามหลักธรรมทางศาสนาตามที่ พระเทพเวที (ประยูรค์ ญฺ.โต) (2533 : 77) กล่าวไว้ว่า “สังคมไทยอาศัยพระพุทธศาสนาเป็นแหล่งคำสอนจริยธรรม และได้ยอมรับระบบจริยธรรมตามหลักพระพุทธศาสนาเป็นมาตรฐานที่ยึดถือปฏิบัติตลอดมา คนไทยจึงควรเรียนรู้พุทธจริยธรรม เพื่อนำมาใช้ในการพัฒนาชีวิต พัฒนาสังคมให้บรรลุประโยชน์และสันติสุข” ซึ่งสอดคล้องกับคึกฤทธิ์ ปราโมช อ้างถึงใน ธีระพร อุวรรณโณ (2530 : 127 – 141) ที่กล่าวว่า “จริยธรรมของสังคมไทยขึ้นอยู่กับระบบศีลธรรมของพระพุทธศาสนา ซึ่งได้แบ่งระบบศีลธรรมออกเป็น 2 ระดับ คือ ระดับโลกุตตรธรรม และระดับโลกิยธรรม โดยยึดหลักโอวาทปาติโมกข์ ได้แก่ ละชั่ว ทำดี และทำจิตใจให้บริสุทธิ์ โดยโลกุตตรธรรมเป็นหลักปรัชญาของพระพุทธศาสนาว่าด้วยความดับทุกข์ ซึ่งการกระทำทุกอย่างของบุคคลนั้น ถ้าทำไปในทางที่จะให้ทุกข์ดับแล้วเป็นความดีทั้งสิ้น จึงให้ละเว้นความชั่วและให้ทำแต่ความดี ส่วนโลกิยธรรมคือการทำให้จิตบริสุทธิ์ ซึ่งคำสอนทางด้านโลกิยธรรมเป็นคำสอนให้ชาวโลกพึ่งพาอาศัยกัน คือสอนให้มนุษย์มีศีลธรรมจรรยาต่อกัน สอนให้คนประพฤตินิปฏิบัติชอบ ให้ละเว้นความชั่วดังที่พระพุทธองค์ทรงสอนไว้ในภาคคหิปฏิบัติคือการปฏิบัติของผู้ครองเรือน และคนที่อยู่ในสังคมเดียวกันควรจะปฏิบัติต่อกันอย่างไร เช่น ควรจะมีความกตัญญูต่อบิดามารดา ควรจะคบมิตรอย่างไร สิ่งเหล่านี้มีอยู่ในคำสั่งสอนของพระพุทธองค์ ซึ่งในสังคมไทยรับเอามาเป็นหลักจริยธรรม”

พระธรรมปิฎก (2540 :8-22) ได้กล่าวถึงจริยธรรมในการพัฒนาชีวิตตามหลัก ทาน ศีล ภาวนา ซึ่งสามารถปฏิบัติได้ดังนี้

1. บำเพ็ญทาน ได้แก่ ถวายทานแก่พระภิกษุ ช่วยเหลือเด็กกำพร้า คนชรา คนพิการ คนยากไร้ และบำเพ็ญอภัยทานแก่สัตว์ทั้งหลาย
2. รักษาศีล 8 หรืออย่างน้อยรักษาศีล 5 ให้นั่นคง
3. จัดกิจกรรมเสริมธรรม เสริมปัญญา เช่น บรรยาย ปาฐกถา อภิปราย สนทนาธรรม เป็นต้น
4. สวดมนต์ร่วมกัน เพื่อทบทวนพุทธวจนะ เพื่อโน้มน้าวจิตใจสู่ความสงบ หรือเพื่อเตรียมจิตสู่สมาธิ
5. ทำกิจกรรมบริหารสุขภาพ เพื่อเป็นปัจจัยเอื้อต่อการพัฒนาชีวิตขั้นสูงขึ้นไปในทางจิต และปัญญา
6. ทำกิจกรรมบริหารร่างกาย รวมทั้งกีฬาที่มีความมุ่งหมายชัดเจน เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของคน หรือเพื่อฝึกวินัย และเสริมสร้างความสามัคคีมีน้ำใจต่อกันในสังคม
7. เจริญจิต เจริญปัญญา ด้วยการฝึกสมาธิตามสมถวิธี และการพัฒนาปัญญาตามวิปัสสนาวิธี
8. ปลีกตัว แสวงวิเวก เพื่อสงบใจ พิจารณาธรรม และรื่นรมย์กับความสงบงามของธรรมชาติ
9. ชวนกันบำเพ็ญประโยชน์ เช่น พัฒนาวัด พัฒนาโรงเรียน พัฒนาชุมชน สร้างสาธารณูปโภค ปลูกสวน ปลูกป่า เป็นต้น

วิทย์ วิศทเวทย์ และเสถียรพงษ์ วรรณปก (2533 : 4-5) ได้กล่าวถึงการศึกษาทางพระพุทธศาสนาที่เป็นไปเพื่อสัมมาทิฐิ คือความคิดเห็นที่ถูกต้องที่เป็นข้อปฏิบัติหรือหลักสำหรับฝึกหัดอบรมกาย วาจา ใจ และปัญญา ให้ยิ่งขึ้นไป จนบรรลุเป้าหมายสูงสุดคือพระนิพพาน ได้แก่

1. การฝึกฝนอบรมในด้านปัญญา ซึ่งก่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจในสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง รู้ความเป็นไปตามเหตุปัจจัยที่นำมาใช้ในการแก้ปัญหาไปตามแนวทางของเหตุผล รู้เท่าทันโลกและชีวิต จนสามารถทำจิตใจให้บริสุทธิ์ หลุดพ้นจากความยึดมั่นถือมั่นในสิ่งทั้งหลาย มีจิตใจเป็นอิสระผ่องใสเบิกบาน ซึ่งเรียกว่า “อริปัญญาสิกขา”
2. การฝึกฝนอบรมในด้านความประพฤติ ซึ่งรวมไปถึงระเบียบวินัย ความสุจริตทางกาย วาจา นั่นคือ ละเว้นจากการฆ่าสัตว์ ละเว้นจากการลักทรัพย์ ละเว้นจากการประพฤตินอกใจในกาม ละเว้นจากการพูดเท็จ พูดส่อเสียด พูดคำหยาบ และพูดเพ้อเจ้อไร้สาระ ตลอดจนประกอบอาชีพที่สุจริต ไม่เบียดเบียนผู้อื่น เรียกว่า “อริศีลสิกขา”

3. การฝึกฝนอบรมในด้านจิตใจ อันได้แก่ การปลูกฝังคุณภาพ การเสริมสร้างคุณภาพ สมรรถภาพจิตและสุขภาพจิต นั่นคือ ความมีจิตใจดีงาม เข้มแข็งและปลอดโปร่งเป็นสุข เรียกว่า “อธิจิตตศึกษา”

นอกจากนี้ ปิ่น มุทุกันต์ (2520 : 144) ได้กล่าวถึงจริยธรรมด้านการเสียสละ ซึ่งมีแนวปฏิบัติดังนี้

1. การเสียสละทางกาย เช่น การช่วยเหลือการงานสาธารณประโยชน์ อาทิ ทำความสะอาดโรงเรียน วัด สถานที่ราชการ เป็นต้น
2. การเสียสละทางวาจา เช่น การให้คำแนะนำแก่ผู้อื่นในส่วนที่เราสามารถกระทำได้อาทิ การแนะนำเมื่อผู้อื่นมีปัญหาชีวิตทั้งทางโลกและทางธรรม
3. การเสียสละทางกำลังปัญญา เช่น การแสดงความคิดเห็นอย่างตรงไปตรงมา ไม่ว่าจะในที่ประชุมหรือกิจการใด ๆ อาทิ อาสาสมัครสอนหนังสือให้แก่เด็กชนบทชนแออัด
4. การเสียสละทางกำลังทรัพย์ เช่น การแบ่งปันเงินทองให้แก่ผู้ที่ขัดสน การบริจาคเงินหรือสิ่งของเพื่อสาธารณกุศล เป็นต้น
5. การเสียสละทางจิตใจ หมายถึง การรู้จักปล่อยวางอารมณ์ที่เป็นศัตรูต่อความสงบทางใจ เช่น ความโกรธเคืองขัดใจบุคคลอื่น ดังนั้นการระงับใจ และการให้อภัย จึงเป็นการเสียสละอย่างหนึ่ง

กล่าวโดยสรุป ถ้าสมาชิกในสังคมไทยได้ศึกษาและปฏิบัติตามหลักจริยธรรมในการดำเนินชีวิตตามแนวทางพระพุทธศาสนา จริยธรรมจะเป็นเครื่องมือควบคุมความประพฤติของบุคคลในสังคมให้ประพฤติแต่สิ่งที่ดีงามที่ถูกที่ควร ก็มั่นใจได้ว่าจริยธรรมในสังคมไทยที่เสื่อมทรามลงในยุคปัจจุบันจะสามารถพัฒนาให้ดีขึ้นได้ ปัญหาต่าง ๆ เช่น ปัญหาอาชญากรรม ปัญหายาเสพติด ปัญหาการกระทำผิดของเยาวชน ฯลฯ ก็จะลดน้อยลงและหมดไปในที่สุด ทำให้ทุกคนมีชีวิตที่เจริญงอกงามและสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข

5. กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2552

กระทรวงศึกษาธิการได้ออกประกาศ เรื่อง กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2552 (Thai Qualifications Framework for Higher Education) (TQF : HEd) ซึ่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการได้ลงนามประกาศดังกล่าวเมื่อวันที่ 2 กรกฎาคม 2552 เพื่อเป็นกรอบมาตรฐานให้สถาบันอุดมศึกษาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาปรับปรุงหลักสูตร การจัดการเรียนการสอนและพัฒนาคุณภาพบัณฑิตที่มีคุณภาพ โดยต้องเป็นไปตามมาตรฐานการเรียนรู้ 5 ด้าน คือด้านคุณธรรมจริยธรรม

ด้านความรู้ ด้านทักษะทางปัญญา ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ และด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสารและการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา ฯ และคณะกรรมการการอุดมศึกษาได้ออกประกาศเรื่อง แนวทางการปฏิบัติตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2552 ประกาศ ณ วันที่ 16 กรกฎาคม 2552 เพื่อให้สถาบันอุดมศึกษาดำเนินการพัฒนา/ปรับปรุงรายละเอียดของหลักสูตร ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิ โดยต้องเป็นไปตามมาตรฐานการเรียนรู้ดังกล่าว ซึ่งกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติกำหนดผลการเรียนรู้ที่คาดหวังให้บัณฑิตมีอย่างน้อย 5 ด้าน คือ ด้านคุณธรรมจริยธรรม ด้านความรู้ ด้านทักษะปัญญา ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ ด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลขการสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ซึ่งด้านคุณธรรม จริยธรรม (Ethics and Moral) หมายถึง การพัฒนานิสัยในการประพฤติอย่างมีคุณธรรม จริยธรรม และด้วยความรับผิดชอบทั้งในส่วนตนและส่วนรวม ความสามารถในการปรับวิถีชีวิตในความขัดแย้งทางค่านิยม การพัฒนานิสัยและการปฏิบัติตามศีลธรรม ทั้งในเรื่องส่วนตัวและสังคม

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราชได้กำหนดมาตรฐานผลการเรียนรู้ที่คาดหวังไว้ 6 ด้าน คือ ด้านคุณธรรมจริยธรรม ด้านความรู้ ด้านทักษะปัญญา ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ ด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลขการสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และด้านทักษะวิชาชีพ นอกจากนี้ได้กำหนดกรอบคุณลักษณะบัณฑิตไว้ 3 ด้าน คือ ด้านคุณวุฒิ ด้านคุณธรรม และด้านคุณลักษณะ ซึ่งด้านคุณธรรมบัณฑิตควรมีลักษณะดังนี้

1. มีวินัยและค่านิยมที่ดีงาม หมายถึง มีความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์สุจริต ความมีวินัย ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ความตรงต่อเวลา
2. มีวิถีดำเนินชีวิตด้วยคุณลักษณะของความเป็นไทย มีวุฒิภาวะทางสังคมมีทักษะชีวิต หมายถึงดำรงตนอยู่ในท้องถิ่น สังคมอย่างมีความสุข ภายใต้อำนาจแห่งความพอเพียง ใช้คุณธรรมเป็นเครื่องชี้นำชีวิต
3. มีความเป็นประชาธิปไตย หมายถึง ยึดมั่น ปฏิบัติตนอยู่ในกรอบระเบียบ ข้อบังคับ ในสังคมต่างๆ ยอมรับพหุวัฒนธรรมและมีจรรยาบรรณในวิชาชีพ เป็นแบบอย่างที่ดี เข้าใจผู้อื่น และเข้าใจโลก
4. มีจิตอาสาในการอนุรักษ์ พัฒนาสิ่งแวดล้อม หมายถึง มีจิตสาธารณะในการอนุรักษ์ สืบสานพัฒนาทั้งสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรม
5. มีความรัก ความภาคภูมิใจในท้องถิ่น หมายถึง ตระหนักในคุณค่าศิลปะ วัฒนธรรม ภูมิปัญญา สิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นและใช้ภูมิปัญญาเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นและประเทศ

นอกจากนี้สถาบันการศึกษาจะต้องประกันคุณภาพหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง หลักสูตรที่มีคุณภาพและได้มาตรฐานตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา แห่งชาติ สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาจะนำเผยแพร่ ซึ่งสถาบันจะต้องกำกับดูแลให้มีการรักษาคุณภาพและมาตรฐาน โดยต้องมีผลการประเมินคุณภาพภายในอยู่ในระดับดีขึ้นไป หากไม่ผ่านการประเมินติดต่อกัน 2 ปี จะถูกปลดรายชื่อออกจากการรับรองหลักสูตรหรือการ เผยแพร่ ซึ่งประธานสาขาวิชาจะมีบทบาทสำคัญมากในการกำกับดูแลคุณภาพของสาขาวิชา จาก ประกาศดังกล่าวข้างต้น มหาวิทยาลัยจะต้องเร่งดำเนินการพัฒนาปรับปรุงหลักสูตรให้เป็นไปตาม กรอบมาตรฐาน ฯ ดังกล่าว ภายในปี พ.ศ. 2553 - 2555

6. ทฤษฎีเพื่อพัฒนาจริยธรรม

ทฤษฎีที่เป็นหลักใหญ่ของพระพุทธศาสนาที่เป็นแบบหรือเป็นกระบวนการทั้งหมดของ การพัฒนาคน ได้แก่ การศึกษาใน 3 ด้าน ที่เรียกว่า ไตรสิกขา คือ สีล สมาธิ ปัญญา ดังที่พระ ธรรมปิฎก (2540 : 7-16) ได้อธิบายไว้ดังนี้

1. สีล หมายถึงการปฏิบัติเพื่อควบคุมกาย วาจา ใจ ให้ทำดี พุทธิและคิดคืออยู่เสมอ เป็นการพัฒนาพฤติกรรมทางกาย วาจาและใจ ให้มีความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมอย่างถูกต้อง โดยแบ่งเป็น 4 หมวด คือ

1.1 การรักษาวินัยแม่บทของชุมชน เมื่อคนอยู่ร่วมกันจะต้องจัดระบบต่าง ๆ ให้เกิดความสงบเรียบร้อยประสานสอดคล้องกัน เช่น วินัยแม่บทของคฤหัสถ์ ได้แก่ สีล 5

1.2 การรู้จักใช้อินทรีย์ในการรับรู้โดยผ่านตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ จะต้อง พัฒนาพฤติกรรมในการใช้อินทรีย์ทางการดู การฟัง อย่างมีสติ คือรู้จักพิจารณาเลือกเฟ้นสิ่งที่จะ ดู สิ่งที่จะฟังอย่างมีสติ ควบคุมตนเองได้ รู้จักประมาณ ไม่ปล่อยตัวให้ลุ่มหลงมัวเมา ไม่เห็นแก่ ความสนุกสนาน แต่รู้จักดู รู้จักฟัง ให้ได้คุณค่าที่ตีงามเป็นประโยชน์ ให้ได้ปัญญาและคติที่จะ นำมาใช้ในการพัฒนาชีวิตและสังคม

1.3 การหาเลี้ยงชีพที่บริสุทธิ์ เนื่องจากการทำมาหากินเลี้ยงชีพเป็นพฤติกรรม หลักในการดำเนินชีวิต จึงต้องพัฒนาสัมมาอาชีพและส่งเสริมให้หาเลี้ยงชีพโดยทางสุจริต

1.4 การเสพบริโภคปัจจัยโดยใช้ปัญญา ถ้ามनुษย์ไม่พัฒนาพฤติกรรมในการ เสพบริโภค ก็จะก่อปัญหาอย่างมาก จะก่อให้เกิดความลุ่มหลง มัวเมา ฟุ้งเฟ้อ ฟุ่มเฟือยดังนั้นจึง ต้องพัฒนาพฤติกรรม การเสพบริโภคปัจจัยต่าง ๆ ให้เป็นไปในลักษณะการเสพบริโภคปัจจัยโดย ใช้ปัญญา หรือที่เรียกว่า ปัจจัยปฏิเสวนา ซึ่งหมายถึงการใช้ปัญญาทำความเข้าใจแล้วบริโภค ปัจจัยทั้งหลาย ให้ได้ผลตรงพอดีตามคุณค่าแท้ คือบริโภคเพื่อเป็นปัจจัยเครื่องช่วยเกื้อหนุนให้ พัฒนาชีวิต บริโภคโดยรู้เท่าทัน และสามารถละเว้นหรือเลิกเสพสิ่งที่ไม่เป็นปัจจัยเกื้อหนุนชีวิต

2. สมาธิ เป็นเรื่องของการฝึกในด้านจิตหรือระดับจิตใจของตนเองให้สงบและไม่ฟุ้งซ่าน ตั้งใจแน่วแน่และมั่นคงอยู่กับสิ่งที่ปฏิบัติ ซึ่งมีความสำคัญอย่างยิ่งเพราะจิตใจเป็นฐานพฤติกรรม และเนื่องจากพฤติกรรมทุกอย่างเกิดขึ้นจากความตั้งใจหรือเจตนา และเป็นไปตามเจตจำนง รวมถึงการจงใจที่อยู่เบื้องหลัง ถ้าจิตใจได้รับการพัฒนาให้ตั้งงามแล้ว ก็จะควบคุมดูแลให้พฤติกรรมไปในทางที่ตั้งงาม การพัฒนาคุณสมบัติของจิตใจ โดยเสริมสร้างคุณสมบัติให้แก่จิตใจ มีดังต่อไปนี้

2.1 พัฒนาคุณธรรม ซึ่งเน้นคุณภาพของจิตใจ เช่น เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา จาคะ กัตถัญญกตเวทิตา หิริ โอตตัปปะ การวระ มัทวะ เป็นต้น

2.2 พัฒนาสมรรถภาพ และประสิทธิภาพของจิตใจ เช่น ฉันทะ วิริยะ อุตสาหะ ขันติ จิตตะ สัจจะ อธิษฐาน ตบะ สติ สมาธิ

2.3 พัฒนาความสุข และภาวะที่เกื้อหนุนสุขภาพของจิตใจ เช่น ปราโมทย์ ปิติ ปัสสัทธิ สุข สันติ เกษม สติภาพ เสรีภาพ

3. ปัญญา เป็นเรื่องของการฝึกหรือพัฒนาในด้านความรู้ความจริง การพัฒนาปัญญามีความสำคัญสูงสุด เพราะปัญญาเป็นค่านำทางและควบคุมพฤติกรรมทั้งหมด โดยการพัฒนาปัญญาแยกได้เป็น 3 ระดับ คือ

3.1 ปัญญาที่ช่วยให้ดำเนินชีวิตอย่างมีประสิทธิภาพและประสบความสำเร็จ ได้แก่ ความรู้ความเข้าใจข้อมูลความรู้ การรับรู้และเรียนรู้อย่างถูกต้องตรงตามความเป็นจริง การรู้จักสื่อสารถ่ายทอดความรู้ การคิดวินิจฉัยที่ถูกต้อง ความรู้จักแยกแยะวิเคราะห์หวัจย เป็นต้น

3.2 ปัญญาที่ช่วยให้ดำเนินเข้าสู่วิถีชีวิตที่ถูกต้องตั้งงาม เช่น ความรู้ความเข้าใจในระบบความสัมพันธ์ของสิ่งทั้งหลายที่อิงอาศัยส่งผลต่อกันตามเหตุปัจจัย

3.3 ปัญญาที่ช่วยให้บรรลุจุดหมายสูงสุดของชีวิตที่ตั้งงาม ได้แก่ ความรู้ความเข้าใจเท่าทันความจริงของสังขาร คือโลกและชีวิต ที่เปลี่ยนแปลงเป็นไปตามกฎธรรมดาของธรรมชาติจนสามารถวางใจถูกต้องต่อสิ่งทั้งหลาย ทำจิตใจให้หลุดพ้นเป็นอิสระได้โดยสมบูรณ์ และมีชีวิตที่เป็นอยู่ด้วยปัญญาที่แท้จริง

หลักคำสอนที่สำคัญในพุทธศาสนา คือ หลักศีล สมาธิ ปัญญา เป็นวิธีการปฏิบัติเพื่อบรรลุความมีจริยธรรม จากหลักไตรสิกขาตั้งกล่าวข้างต้น พระพุทธเจ้าทรงแสดงหลักธรรมและข้อธรรมแยกย่อยไปอีกมากมาย ซึ่งหลักธรรมแต่ละหมวด แต่ละชุดเหล่านั้น จะมีสาระบางส่วนของไตรสิกขาครบทั้ง 3 อย่าง ประสานหรือบูรณาการกันอยู่ในลักษณะใดลักษณะหนึ่งตามความเหมาะสมกับการพัฒนาชีวิต พัฒนาสังคม

7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาจริยธรรม

ชนิสรา ศิลาณุกิจ(2551: 38) ได้ทำการวิจัยพบว่า พฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้านการพึ่งตนเองของนักเรียนวัยรุ่นขึ้นอยู่กับบทบาทของบิดามารดาด้านการเลี้ยงดู ซึ่งสอดคล้องกับจริณิฮวบนรินทร์ และพิชญพร รุโจปการ อ้างถึงใน ชนิสรา ศิลาณุกิจ (2551 :38) ซึ่งลักษณะการพึ่งตนเองนั้น เป็นพฤติกรรมของบุคคลที่กล้าแสดงออกมาด้วยความสามารถของตนเอง สามารถตัดสินใจ ตลอดจนสามารถที่จะกำหนดความต้องการที่จะก่อให้เกิดประโยชน์ทั้งแก่ตนเองและสังคมโดยรวม

ได้มีการศึกษานิสิตปริญญาตรีที่เรียนอยู่ในชั้นปีที่ 3 และปีที่ 4 จากสองมหาวิทยาลัยในกรุงเทพฯ จำนวน 273 คน (ดวงเดือน พันธมนาวิน, 2544 :103) ซึ่งเป็นนิสิตจากสาขาวิชาต่างๆ ที่ศึกษามนุษย์และสังคมมาก เช่น จิตวิทยาและศึกษาศาสตร์ ไปจนถึงสาขาวิชาที่ศึกษามนุษย์และสังคมน้อย เช่น ในคณะวิศวกรรมศาสตร์และวิทยาศาสตร์ ผลวิจัยพบว่านิสิตที่เรียนวิชาเอกและวิชาโทที่เน้นมนุษย์และสังคมมากนั้น เป็นผู้ที่มีเหตุผลเชิงจริยธรรมสูงกว่่านิสิตที่เรียนทางด้านดังกล่าวน้อย

จิรวัดนา มั่นยืน อ้างถึงในดวงเดือน พันธมนาวิน (2544 :104) ได้วิจัยพบว่า นิสิตที่เรียนวิชาที่เน้นพุทธศาสนา มาก มีเหตุผลเชิงจริยธรรมสูงกว่่านิสิตชั้นเดียวกัน (ปี 2 ถึง 4) ที่เรียนวิชาที่เน้นพุทธศาสนา น้อย ผลนี้พบอย่างเด่นชัดเฉพาะในนิสิตที่ได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาในระดับมัธยมศึกษา มาก แต่บิดามารดาที่เป็นแบบอย่างทางพุทธน้อย

สันติยา ไชยศรีชลธาร (2538 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาความมีจริยธรรมของนักเรียนชั้นปวช. 1 วิทยาลัยเทคนิคสุพรรณบุรี โดยการศึกษาเปรียบเทียบความมีจริยธรรมทางด้านกาย จริยา วจิจริยา และมโนจริยา ของนักเรียนกับองค์ประกอบต่างๆ คือ เพศ แผนกวิชาช่างที่ศึกษา และอาชีพของบิดามารดาหรือผู้ปกครอง ซึ่งผลการวิจัยพบว่า นักเรียนชั้นปวช. 1 มีจริยธรรมด้านกาย จริยา วจิจริยา และมโนจริยา อยู่ในระดับมาก นอกจากนี้ยังพบว่า นักเรียนที่มีเพศต่างกันและมีบิดามารดาหรือผู้ปกครองประกอบอาชีพต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติจริยธรรมของนักเรียนในทุกด้านไม่แตกต่างกัน

ฉกาจ ช่วยโต และดวงเดือน พันธมนาวิน อ้างถึงในดวงเดือน พันธมนาวิน (2544 :30) ได้ทำการวิจัยพบว่า บุคคลที่อายุ 16 ปี หรือมากกว่านั้นจนเป็นผู้ใหญ่อายุ 60 ปี ส่วนใหญ่ (ประมาณ 50%) ที่เหตุผลเชิงจริยธรรมมักหยุดชะงักอยู่ในชั้นที่ 3 ตามทฤษฎีการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมของโคลเบอร์ก อ้างถึงในดวงเดือน พันธมนาวิน (2544 : 64) คือ ขึ้นทำตามที่ผู้อื่นเห็นชอบ และวัยรุ่นและผู้ใหญ่อีกจำนวนหนึ่ง (ประมาณ 30%) หยุดชะงักอยู่ในชั้นที่ต่ำกว่านี้คือ ชั้น 2 เป็นขั้นของการที่จะกระทำหรือไม่กระทำในสถานการณ์ต่างๆ โดยมีเจตนาที่จะต้อง

การรางวัลที่เป็นวัตถุสิ่งของ และมีอีกจำนวนหนึ่งซึ่งน้อยกว่า (ประมาณ 20%) ที่อยู่ชั้น 4 คือ ขีดถือกฎระเบียบ กฎหมาย อย่างเคร่งครัดมาก

ดวงเดือน พันธุนาวิน และเพ็ญแข ประจันปัจจนึก อ้างถึงในฤกษ์ชัย คุณูปการ (2539 :162) ได้ทำการศึกษาเหตุผลเชิงจริยธรรมของนักเรียนประถมศึกษา มัธยมศึกษา และอุดมศึกษา อายุระหว่าง 11-25 ปี จำนวน 1,400 คน พบว่า ชาวคนไทยที่ในกรุงเทพฯ ประมาณ ร้อยละ 50 ใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมในชั้นที่ 3 มากที่สุด และใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมในชั้นที่ 2 เป็นอันดับสอง สำหรับนิสิตและนักเรียนมัธยมปีที่ 3 ใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมในชั้นที่ 4 และชั้นที่ 5 มากกว่านักเรียนประถมปีที่ 6

จงเหรียญ หล้ามี (2536:86-87) ได้ศึกษาคุณธรรมอริยมรรคมีองค์แปดด้านศีล โดยทำการศึกษากับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยเปรียบเทียบคุณธรรมอริยมรรคมีองค์แปดด้านศีล ของนักเรียนกับองค์ประกอบต่าง ๆ คือ เพศ สถานที่อยู่อาศัย และอาชีพของผู้ปกครอง ซึ่งผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีคุณธรรมอริยมรรคมีองค์แปดด้านศีลอยู่ในระดับปานกลาง นอกจากนี้ยังพบว่านักเรียนชายและนักเรียนหญิงมีคุณธรรมอริยมรรคมีองค์แปดแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยที่นักเรียนหญิงมีคุณธรรมองค์ประกอบสัมมาทมะและสัมมาอาชีวะมากกว่านักเรียนชาย ยกเว้นคุณธรรมองค์ประกอบสัมมาวาจาที่ไม่แตกต่างกัน และพบว่านักเรียนที่มีผู้ปกครองประกอบอาชีพต่างกันมีคุณธรรมอริยมรรคมีองค์แปดด้านศีลไม่แตกต่างกัน

วิเชียร พงษ์ประเสริฐ (2526 :86-88) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ความคิดรวบยอดเกี่ยวกับจริยธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ในเขตกรุงเทพมหานคร โดยศึกษาเปรียบเทียบความคิดรวบยอดเกี่ยวกับจริยธรรมของนักเรียนกับองค์ประกอบต่าง ๆ ได้แก่ เพศ ฐานะทางเศรษฐกิจ และสังคมของผู้ปกครอง ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนชายและนักเรียนหญิงมีความคิดรวบยอดเกี่ยวกับจริยธรรมทุก ๆ คุณลักษณะทางจริยธรรมแตกต่างกัน และนักเรียนที่ผู้ปกครองมีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมต่างกัน มีความคิดรวบยอดเกี่ยวกับจริยธรรมไม่แตกต่างกัน

สุรเชษฐ์ ชีระมณี และคณะ (2545 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษากระบวนการทัศนคติทางจริยธรรมของนักศึกษามหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ โดยทำการศึกษากับนักศึกษาชั้นปีที่ 1 และชั้นปีสุดท้าย เพื่อสำรวจกระบวนการทัศนคติทางจริยธรรมด้านการรักษาวินัย ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์ การเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม การมีเหตุผลตามความเป็นจริง ความมีเมตตา ความกตัญญู ไม่เป็นผู้มีลักษณะวัตถุนิยม การทำความดี และ ความรักชาติ ซึ่งผลการวิจัยพบว่า จริยธรรมของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 ทุกคณะ ที่มีเกรดสูง ปานกลาง และต่ำ มีคะแนนเฉลี่ยของจริยธรรมไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 และทั้ง 3 กลุ่ม มีคะแนนจริยธรรมอยู่ในระดับชั้นของจริยธรรมสูงที่สุดหรือชั้นที่ 5 นอกจากนี้ยังเปรียบเทียบจริยธรรมของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 กับปี

สุดท้าย ซึ่งผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาชั้นปีที่ 1 และนักศึกษาชั้นปีสุดท้าย มีจริยธรรมอยู่ในระดับชั้นของจริยธรรมชั้นที่ 5 (สูงที่สุด) เหมือนกัน แต่นักศึกษาชั้นปีที่ 1 มีคะแนนจริยธรรมเฉลี่ยสูงกว่าปีสุดท้าย

สำราญ นิลทอง (2526 :113-114) ทำการวิจัยเรื่อง ความคิดรวบยอดเกี่ยวกับจริยธรรมในชีวิตประจำวันของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ในจังหวัดศรีสะเกษ โดยศึกษาเปรียบเทียบความมีจริยธรรม 7 คุณลักษณะ คือ การรักษาระเบียบวินัย ความซื่อสัตย์สุจริต ความรับผิดชอบ ความสามัคคี ความอดทน ความยุติธรรม และความมีเหตุผล กับองค์ประกอบต่าง ๆ คือ เพศ สถานะทางเศรษฐกิจ และสังคม ของผู้ปกครอง ซึ่งผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่มีความคิดรวบยอดเกี่ยวกับจริยธรรมในชีวิตประจำวันทั้ง 7 คุณลักษณะอยู่ในระดับมาก และนักเรียนที่มีเพศต่างกันจะมีความคิดรวบยอดเกี่ยวกับจริยธรรมในชีวิตประจำวันทั้ง 7 คุณลักษณะแตกต่างกันแต่นักเรียนที่ผู้ปกครองมีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมต่างกัน จะมีความคิดรวบยอดเกี่ยวกับจริยธรรมในชีวิตประจำวันทั้ง 7 คุณลักษณะไม่แตกต่างกัน

วีระวรรณ อามระดิษ (2522 :62-64) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ความคิดเห็นเกี่ยวกับค่านิยมทางจริยธรรมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในคุณธรรมต่าง ๆ โดยการเปรียบเทียบความสัมพันธ์ระหว่างความคิดเห็นเกี่ยวกับค่านิยมทางจริยธรรมกับองค์ประกอบต่าง ๆ คือ ฐานะทางเศรษฐกิจ พื้นฐานทางการศึกษา ลักษณะอาชีพ ที่อยู่อาศัย และการอบรมเลี้ยงดูของบิดามารดา ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนชายและนักเรียนหญิงมีความคิดเห็นเกี่ยวกับค่านิยมทางจริยธรรมอยู่ในเกณฑ์ที่น่าพอใจ คือมีความเห็นด้วยมากที่สุด และพบว่านักเรียนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจ การศึกษา อาชีพ ที่อยู่อาศัย รวมถึงการอบรมเลี้ยงดูของบิดามารดาแตกต่างกัน จะมีความคิดเห็นเกี่ยวกับค่านิยมทางจริยธรรมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

บัญญัติ แก้วส่อง อ้างถึงใน ชำรง ชูทัพ (2528 : 892) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การเปรียบเทียบพัฒนาการทางจริยธรรมของเด็กวัยรุ่นในสังคมเมืองและชนบท ที่มีการอบรมเลี้ยงดูและแบบการคิดแตกต่างกัน ผลการวิจัยพบว่า พัฒนาการทางจริยธรรมของเด็กวัยรุ่นที่มีการอบรมเลี้ยงดูต่างกัน และระดับอายุต่างกัน จะมีพัฒนาการแตกต่างกัน แต่ไม่พบความแตกต่างในการพัฒนาการทางจริยธรรมของเด็กวัยรุ่นที่มีความต่างกันในด้านแบบการคิด อาชีพของบิดามารดา ระดับการศึกษาของบิดามารดา สภาพถิ่นที่อยู่และเพศ

เกษิณี ผลประพุดติ อ้างถึงใน จงเหริยญ หล้ามี (2536 :52) ได้ทำการวิจัยเรื่อง พฤติกรรมทางจริยธรรมระหว่างนักศึกษาระดับปริญญาตรีกับนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาชั้นสูง ระหว่างนักศึกษาหญิงกับนักศึกษาชาย ระหว่างนักศึกษาที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกับนักศึกษาที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ และระหว่างนักศึกษาที่มีผู้ปกครองประกอบอาชีพต่างกัน โดยใช้เทคนิคการฉายออก เพื่อสำรวจพฤติกรรมทางจริยธรรม 4 คุณลักษณะ

ได้แก่ ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์ ความเมตตากรุณา และความยุติธรรมจากกลุ่มตัวอย่าง 694 คน ผลปรากฏว่านักศึกษาส่วนใหญ่มีพฤติกรรมทางจริยธรรมอยู่ในระดับที่ 5 โดยนักศึกษาระดับปริญญาตรีมีพฤติกรรมทางจริยธรรมทางด้านความยุติธรรมสูงกว่านักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพการศึกษาระดับสูง ซึ่งนักศึกษาหญิงมีพฤติกรรมทางจริยธรรมด้านความซื่อสัตย์ ความยุติธรรม และความเมตตากรุณา สูงกว่านักศึกษาชาย และพบว่านักศึกษาที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง มีพฤติกรรมทางจริยธรรมด้านความรับผิดชอบ ความยุติธรรม และความเมตตากรุณา สูงกว่านักศึกษาที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำและนักศึกษาที่มีผู้ปกครองประกอบอาชีพต่างกัน มีพฤติกรรมทางจริยธรรมทั้ง 4 คุณลักษณะไม่แตกต่างกัน

ผลการวิจัยเหล่านี้แสดงว่าวิชาต่าง ๆ ในหลักสูตรอุดมศึกษา ควรมีการสอดแทรกและเน้นเนื้อหาทางการพัฒนามนุษย์ การพัฒนาสังคม และหลักศาสนา จะช่วยพัฒนาจริยธรรมของนักศึกษาได้มาก